

HÖSTPROGRAM 2025

Anmäl dig till programpunkterna till info@fornminnesforeningen.com.

Ibland är det begränsat antal deltagare, så meddela alltid att du vill delta om du vill vara säker på att få plats. Arrangemangen är för alla våra medlemmar. Vi prickar av dig innan det börjar.

Har du inte någon e-postadress? Anmäl dig via telefon till klubbmästare Thomas Eriksson, 073-638 73 35 alt. ordförande Nanouschka Myrberg Burström, tel. 070-494144.

Se hemsidan <https://fornminnesforeningen.com/> för aktuellt program, ev. ändringar mm.

Tisdag 8 juli

Sveriges medeltida bergslag

Docent Gert Magnusson. Foto: privat.

Tid och plats: Tisdag 8 juli kl. 18.00-18:45.

OBS! digitalt föredrag via Teams.

Möteslänk skickas ut via e-post och läggs även ut på hemsidan dagen innan mötet.

En av landets främsta experter på järnets historia, docent **Gert Magnusson**, berättar om bergsmän, hyttor, hammare och om själva Bergslagens betydelse för framväxten av det som senare kom att bli det moderna Sverige. Föreläsningen är en bra intro-duktion till den medlemsresa till det medeltida Bergslagen som sker den 16–17 augusti och som kommer att ha Gert som ciceron. Även den som inte har möjlighet att följa med på resan kommer att ha utbyte av föredraget!

Resan kommer att gå till Gamla Norbergs bergslag och föredraget kommer att bland annat handla om en av de äldst belagda järnbergslagen och en av de äldsta undersökta masugnarna (se nedan).

Föredraget är öppet för alla.

16–17 augusti

Medlemsresa till Bergslagen

Röd jord, svart kol och blankt stål: 2500 år av bergsbruk och järnhantering i Sverige

Välkommen till en tvådagarsexkursion till det medeltida Bergslagen i Västmanland och södra Dalarna under kunnig ledning av docent **Gert Magnusson**, historisk arkeolog och expert på Bergslagsområdet och på medeltida järnhantering. Vi besöker Sveriges äldsta hytta, Lapphyttan, gruvmiljöer, bergsmansgårdar och kända bruk, och en mängd andra spännande kulturmiljöer. Gemensamt boende i Avesta, middag på värdshuset Engelbrekt i Norberg, mm.

Kostnad: 4 000 kr för fullbetalande i dubbelrum (enkelrum mot mindre tillägg) inklusive chartrad buss, guidningar och entréer, måltider etc.

Sista dag för anmälan och betalning:
fredag 11 juli.

Se detaljerat program och fler uppgifter på sista sidan.

Världsarvet Engelsbergs hytta med anor från 1300-tal. Foto T. Eriksson.

Onsdag 3 september

Från trälen till kungen - Vem reste runstenarna?

*Historiska museet, Narvavägen 13–17,
Stockholm, Hörsalen kl. 18.00.
Samarrangemang med Historiska museet.
Föranmälan senast den 1 september till
info@fornminnesforeningen.com*

Magnus Källström. Foto: Niklas Ehlén

Docent **Magnus Källström**,
Riksantikvarieämbetet, tar ett
helhetsgrepp om dem som reste
runstenarna. Källström är en av landets
mest kunniga på området och har en bred
överblick och erfarenhet av Skandinaviens
runinskrifter och deras tolkning.

Från slutet av 900-talet och under en
hundraårsperiod framåt restes tusentals
runstenar runt om i Norden. Genom sina
inskrifter ger de flera tusen små inblickar i
vikingatidens samhälle och historia.
Samtidigt kan man undra hur heltäckande
denna bild är. Fick exempelvis de ofria
någonsin en plats i runstens-texterna och
hur intresserad var egentligen kungen?

Onsdag 15 oktober

Verklig klädsel i svensk medeltid

*Historiska museet, Narvavägen 13–17,
Stockholm, Hörsalen kl. 18.00.
Samarr. med Historiska museet.
Föranmälan senast den 13 oktober till
info@fornminnesforeningen.com*

Vad vet vi om medeltida kläder och det
fina ylletyget kläde utifrån de skriftliga
källorna? **Bo Franzén** är docent i
Ekonomisk historia vid Stockholms
universitet. Som forskare är han inriktad
mot Sveriges medeltida marknader och de

olika grupper som vi ser agerade där,
såsom borgerskapets olika skikt och
frälset.

I fokus för kvällens föreläsning står
egentillverkning i Sverige av kläde, import
av kläde, priser på kläde samt kläder för
kvinnor och män 1300–1540. Vad säger
spåren ifrån marknaden om medeltida
klädsel, om "siden, sammet, trasa, lump" –
och kläde! – utifrån den senaste
ekonomisk-historiska forskningen?

Mansdräkten på 1400-talet enligt Risingemästaren. Kyrkmålning i Örberga kyrka, Östergötland. Bild Lennart Karlsson, SHM.

Fredrik Hallgren och Paulina Blaesild granskar ett fynd av en ljusterspets. Foto: Stiftelsen Kulturmiljövård.

Onsdag 12 november

Stenålder i mossens djup: Om unikt välbevarade lämningar från äldre stenålder i Dagsmosse, Östergötland.

kl. 18.00. OBS! Digitalt föredrag i samarbete med Historiska museet, mer information om detta meddelas senare. Föranmälan senast den 10 november till info@fornminnesforeningen.com.

Föredragshållare är fil. dr **Fredrik Hallgren**, en av Sveriges ledande stenåldersarkeologer och mottagare av Svenska Fornminnesföreningens Hildebrandspris år 2022. Här presenteras resultaten av det senaste decenniets

arkeologiska undersökningar i Dagsmosse, Östergötland, där ett unikt organiskt fyndmaterial från äldre stenålder påträffats inom Fredriks projekt.

Dagsmosse, belägen öster om Omberg och söder om sjön Tåkern, var under stenåldern en sjö, som gradvis växte igen. Idag bedrivs industriell torvtäkt på platsen. Senare års arkeologiska fältarbeten har påvisat en serie av fornlämningar, som dateras till ca 10 000–7000 år före nutid.

Fynden omfattar redskap av ben, horn och sten, snidade nätflöten av trä, flätade korgar och ett rikt material av djurben, fiskfjäll och hasselnötskal. På en av öarna i den forna sjön har en 9000 år gammal huskonstruktion undersökts. På den tidigare sjöbotten intill ön har välbevarade träkonstruktioner i form av fiskfällor och spänger/ plattformar

påträffats. Fyndmaterialet är enastående välbevarat tack vare att det skyddats av tjocka lager gyttja och torv, och har därför ett mycket stort vetenskapligt värde. Emellertid förstörs fornlämningarna dag för dag genom den fortsatta torvbrytningen och frågan är vad man kan göra åt detta framöver?

Onsdag 10 december

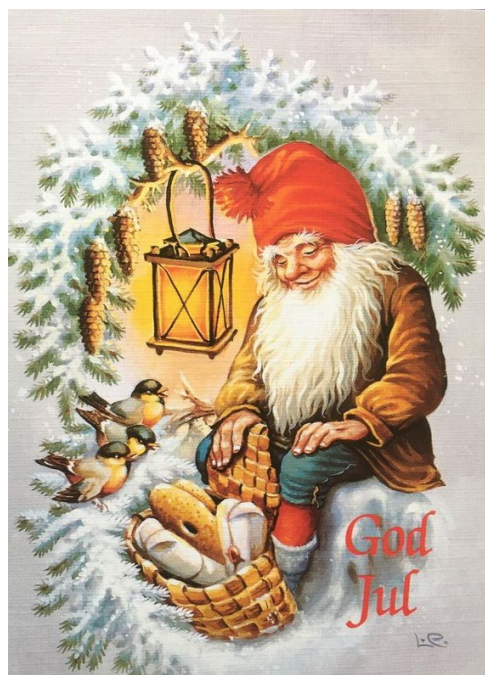
Julmöte med Hildebrandspris och middag

*Historiska museet, Narvavägen 13–17,
Stockholm, Hörsalen kl. 17–20.*

*Föranmälan senast 1 december till
info@fornminnesforeningen.com*

Julmöte med glöggmingel, föredrag av årets Hildebrandspristagare samt väldigt trevlig middag i Lejongången. Pris för middagen, vem som blir mottagare av Hildebrandspriset, samt ämne för föreläsningen meddelas under hösten.

Endast för SFF:s medlemmar.

Svenska Fornminnesföreningens medlemsresa till Bergslagen, 16–17 augusti 2025

Röd jord, svart kol och blankt stål: 2500 år av bergsbruk och järnhantering i Sverige

Välkommen till en tvådagarsexkursion till det medeltida Bergslagen under kunnig ledning av docent Gert Magnusson, historisk arkeolog som är expert på medeltida järnhantering och Bergslagsområdet. Med på resan är även vår Klubbmästare Thomas Eriksson, expert på Bergslagens järnåldersarkeologi och järnhantering. Vi reser med buss från Stockholm till Bergslagen med middag på värdshuset Engelbrekt i Norberg och övernattnig i Avesta. På vägen dit och hem ser vi natur- och kulturlämningar från Bergslagens historia, med tyngdpunkt på den berömda medeltida järnhanteringen men med blickar både bakåt och framåt i tid, och med svensk ekonomisk och social historia som ramverk. Vi besöker gruvmiljöer, bergsmansgårdar, kända bruk och en mängd andra spännande kulturmiljöer, såsom världsarvet Ängelsberg, Bråfors bergsmansgård och Koppardalen med Gamla Byn, Verket och Avesta art.

Ett stort tack till Gert Magnusson och vice ordförande Mikael Jakobsson som tagit fram det fina programmet åt oss!

Programöversikt

Lördagen den 16/8 2025

9.30 Avfärd från Cityterminalen (bussterminalen vid Stockholms Central)

Besök vid Sala silvergruva. Vi ser den äldsta delen av gruvan, Herr Stens botten, och gruvbyn som övergavs ca 1620 då staden flyttades till sin nuvarande plats. (Sveriges äldsta kända flytt av en stad för en gruva).

Lunch vid Sala silvergruva.

Världsarvet Ängelsbergs bruk, ett av världens främsta industriminnen, med anor från medeltid och kopplingar till bergsmannen och upprorsledaren Engelbrekt Engelbrektsson, där vi bl.a. ser en av landets få bevarade mulltimmerhyttor.

Eftermiddagskaffe på Elsa Andersson kafé i Norberg. På vägen dit passerar vi Högfors, en bruksmiljö verksam fram till 1950-talet. Där finns ett välbevarat kolhus, som ger perspektiv på kolningens

omfattning i Bergslagens skogar. På Högfors bodde bl.a. Florrie Hamilton, som kämpade för kvinnlig rösträtt tillsammans med Fogelstadgruppen, och Agnes von Krusenstjerna, som beskrev livet i romanen *Fattigadel*.

Den arkeologiskt dokumenterade Lapphyttan, med Europas äldsta kända masugn från 1100-talet, en helt central plats för förståelsen av det tidiga bergsbruket i Sverige. Besök i Olsbennings bergsmansby.

Norberg med Nya Lapphyttan, en rekonstruktion av grävningsresultaten från Lapphyttan.

Middag på Vårdshuset Engelbrekt i Norberg.

Övernattning på BW Nya Star Hotell i Avesta.

Söndagen den 17/8 2025

9.00 Avfärd mot kulturresevatet Bråfors bergsmansgård. Kring sekelskiftet 1900 bostad för den berömde runforskaren Erik Brate och hans hustru konstnären Fanny Brate. Hennes målning Namnsdagskalaset (1903), i Nationalmuseets permanenta utställningar, skildrar miljön i Bergsmansgården.

Norbergs gruvmiljöer med besök i Mossgruvan.

Lunch på Vårdshuset Engelbrekt.

Avesta och Koppardalen, besök i Gamla bruket och Avesta Art: hyttmiljö från 1930-talet och modern konsthall. Inklusive eftermiddagskaffe.

18.00 Återkomst till Cityterminalen i Stockholm.

Pris: 4 000 kr (studerande/doktorand 2 500 kr). **Ingår:**

- Två dagars bussresa med medföljande expertguide.
- Förekommande entréer och visningar med lokala guider.
- En trerätters middag, två luncher, två eftermiddagsfika, övernattning i dubbelrum, samt frukost. Enkelrumstillägg 250 kr.

Anmälan och betalning: senast den 11 juli 2025. Avbokning efter detta datum kan medföra att vi måste behålla en del av avgiften för att täcka uppkomna kostnader för hotellbokning etc. Det går självklart bra att anmäla sig redan nu, och betala in i juli. Ange om du önskar enkelrum.

Som vanligt gör vi upp en deltagarlista och meddelar dig om det är fullt (max. 40 deltagare). Efter den 11/7 återkommer vi angående detaljer kring boende och kost till dem som anmält sig.

Anmälan till: info@fornminnesforeningen.com

Inbetalning till: Postgiro 53 921 – 3 eller Swish 123 600 96 17

Välkommen!